СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 20. Ню Йорк і Джерзі Сіті, субота, 27. січня 1945. No. 20. New York and Jersey City, Saturday, January 27, 1945 Vol. LIII

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

WASHINGTON D C

СТУДІЮЮТЬ АМЕРИКАНСЬКІ ВИМОГИ В ЕВРОПЕЙСЬКИХ СПРАВАХ

Є поважні різниці між Злученими Державами та Британією і Советами в справі того, яку повести політику супроти переможеної Німеччини, як і супроти тих країв, що будуть звільнені спід націстівської тиранії. Ось ті різниці студіюють уже кілька днів в Лондоні, в бритійськім міністерстві заграничних справ, щоб пирнайменш вигладити різниці між Злученими Державами і Англією, заки прийде до конференції „Трьох Потуг", себто през. Рузвелта, премієра Чорчила і маршала Сталіна.

ЛЮБКА КОЛЕССА НА РАДІО

У понеділки, від години 9 до 9:30 вечером, передає Кенедієн Бродкестінг Корпорейшен, з Торонто, Онтеріо, клясичну фортепіянову музику, якої виконавцею є Любка Колеса, українська піяністка світової слави. Заанґажовано її тим разом на шість виступів, кожного тижня у понеділок. Ці радіові передачі дуже добре чути в Ню Йорку, 750 Клс.

Минулого тижня артистка виступала в Ню Йорку на музичнім вечерку в домі Миссис Джордж Рублі з нагоди гостини, влаштованої в її честь. Було понад 50 гостей з мистецького, письменницького та фінансового американського світу. Були такі як президент Дартмут Каледж, журналістка Дороті Томпсон, та много інших визначних людей.

ЗГИНУВ УМАНСЬКИЙ

В часі летунської катастрофи в Мексико Сіти згинув теж і Константин А. Уманський, советський амбасадор до Мексика, якого вважали одним з найспосібніших советських дипльоматів. Він є родом з України. Свого часу вважали його в Вашингтоні за члена Чека.

УРГУЮТЬ СЕНАТОРІВ У ПОЛЬСЬКИЙ СПРАВІ

Координаційний Комітет Польсько-американських Товариств на Сході, з осідком в Ню Йорку, вислав телеграми до 96 сенаторів у Вашингтоні, в яких висказує з одного боку радість з совєтської офензиви в Польщі, а рівночасно згадує за міліони вивезених і розстріляних Советами поляків, включно з депортаціями і арештами членів польського підземелля, а далі про наставлення Советами люблинського уряду і односторонне вирішення справи польських границь. Ось та „трагедія", кажеться у телеграмі, загрожує безпеці Америки і підготовляє третю світову війну.

ЧОГО НЕ НАДІЯЛИСЬ ПЕРЕД РОКОМ?

„Нови Свят" з 23. січня б. р. пише, що ще тому рік навіть найбільший песиміст не міг припустити, що „один з аліянтських вождів" віднесеться до Польщі, ось того „найвірнішого й найльояльнішого аліянтського союзника", гірше, ніж до сателітів Гітлера. Як бачимо, то тут мова про бритійського премієра Чорчила, що ніби має, як пише цей часопис, „для Італії — засади Линколна, для німців — християнський гуманітаризм, а для Польщі тоталітаристичну неволю.

Польська преса найбільше атакує Чорчила за те, що згодився на домагання Росії в справі „східних кресів" Польщі, та назвав їх „слушними".

„ВМИРАЄ, А ЩЕ СТАРАЄТЬСЯ ОБДУРИТИ"

Так схарактеризував канадійський „Український Робітник" заклик премієра польського уряду в Лондоні, Томаша Арціщевського, щоб українці згодились далі бути під Польщею, де їм буде можна розвивати свою культуру і господарку. Часопис пише, що хоч уже на смертній постелі, то „уряд Арціщевского в Лондоні ще таки перед смертю хоче українців піддурити-розложити, щоб зачали між собою гризтись за орієнтації, кого бажають мати за опікуна; і навіть до такого не може додуматись, що вміраючого ніхто за опікуна не оббирає".

Часопис доражджує таке: „Одинока розумна поведінка для польського уряду в Лондоні тепер, коли йому справді на прихильности українців залежить, булаб ось яка: явно й славно світові проголосити, що ті східні землі бувшої Польщі, де живуть в більшості українці, він — польський уряд — уважає складовою частиною України, яка повинна бути незалежна й яку вони українцям безкорисно будуть помагати відбудовувати".

ЗАХОВАВСЯ „ВІЗД Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО"

Між експонатами, що виставлені в державнім музею українського мистецтва в Києві, є, як подають советські джерела, великий малюнок українського художника Івасюка „Візд Богдана Хмельницького до Києва", намальований в 1912 році.

ҐЕБЕЛЬС ГРОЗИТЬ НІМЕЧЧИНІ АНАРХІЄЮ І БОЛЬШЕВИЗМОМ

„УКРАЇНСЬКА ВІЙНА"

В англійській частині сьогоднішнього числа є обширніше про статтю Едгара Снова, американського кореспондента, поміщену п. н. „Україна платить рахунок" в Ди Сатордей Івнінг Пост (січень 27, 1945). Стаття вислана з Києва. Себто, як пише автор, з того міста, що вже „тисячу літ тому був найдалі висуненим постом европейської цивілізації". Снов пише, що доперва будучи в Україні переконався, що в цій війні „ніяка европейська країна не зазнала глибших ран" від України. Ось те воєнне ґіґантське змагання, пише автор, дехто збуває тим, що пише про „російську славу", коли „властива правда" є така, що те змагання „є в першу чергу українською війною". Не менше як десять міліонів людей втратила Україна в цій війні з свого населення, казав авторови високий, український урядовець, додаючи, що не враховані тут жінки і чоловіки, що є у військовій службі. Зате Росія, що зачинається над Донцем і Доном (як це представляли авторови), мало потерпіла від німців, бо тільки мала її частина була під німецькою окупацією, коли Україна була ціла довго під німцями. Тому і найбільші домагання щодо відшкодовання збоку Німеччини має Україна.

Автор ще зазначив, що американці повинні ближче зазнайомитись з українським народом, що має свою власну, окрему мову, культуру та історію — „старшу віком і зовсім відмінну від тої, що її має велика Росія". Мабуть через ті різниці, каже автор, він знайшов в Україні в часі своїх відвидин: „надзвичайний дух сердечности і щирости і майже виняткову готовість подати мені факти і числа, де тільки їх можна було роздобути".

МИТРОПОЛИТ НИКОЛАЙ У ЛЬВОВІ

З Фрибурга (Швайцарія) звідомляють з католицьких джерел, що в Ужгороді та Мукачеві в Карпатській Україні поведено з прибуттям советської влади теж і „економічний" натиск в справі „навернення уніятів на православну віру". Для тої самої цілі, як подає звідомлення, мав прибути з Москви до Львова перед кількома тижнями „київський та галицький митрополит Николай", що вже повів теж і там подібну акцію.

Беручи під увагу, що советські війська поступають далі вперед в Шлезьку і в Східній Прусії, де відтяли цілковито німецьку армію з двіста тисяч вояків, д-р Й. Ґебельс, націстівський міністер пропаґанди, добачує тепер найбільшу загрозу в тому, що в Німеччині повстає паніка. Каже, що від порядку до анархії тільки один крок, а анархія це підложе для большевизму. Як доносять, в Німеччині беруться ще судити многих німецьких ґенералів за „саботаж", себто за невдачі на сході.

ГАРНІ СЛОВА, АЛЕ НЕ ДІЙСНІСТЬ

О. В. І. цитує советського письменника, Іллю Еренберга, що пишучи про російське розуміння свободи, каже: „ми не бажаємо змушувати нікого приймати наші порядки, ідеї, чи звичаї".

У ПЕРШУ ЧЕРГУ — ІНТЕРЕС РОСІЇ

Е. Сталінський пише в нюйорській газеті „Новое Русское Слово" з 22. січня б. р. в статті п. н. „Росія, Польща і мир" про російсько-польську границю і Лінію Курзона. Пише в такий спосіб, що чим Росія буде сильніша, тим „більші будуть вигляди на охорону Европи перед новими катаклізмами". А далі каже, що „Росії треба бути ближче заходу", а якщоб Росія не дістала границь, що ідуть по лінії Курзона, то тоді „вона булаб далеко й штучно відкинена від центра Европи".

Ось такими арґументами обороняє Сталінський лінію Курзона, а при кінці статті заговорив він ще й за „моральність" і додав таке: „Звернути Росії назад частини Білорусі й України відповідає справедливости, етнографічному принципови та принципови національностей".

ЩЕ ПРО ДЕЛЕҐАЦІЮ МИТРОП. СЛІПОГО ДО МОСКВИ

Релиджес Нюз Сервис" подає, що делеґація митропол. Сліпого, будучи в Москві й розмовляючи з І. В. Полянським, головою департаменту для справ релігійних культів, запитала, чи є яка перешкода, щоб католики могли писати до папи. На те їй сказано, що можуть писати в порученім листі. Це вона й зробила.

Представник „Релиджес Нюз Сервис" питав ще Полянського, чи дозволені католицькі духовні семинарі. З відповіди виходилоб, що український, греко-кат. семинар у Львові ще далі істнує та має 250 богословів.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Проєк закона про право до праці

Треба признати це справді замітним явищем, що великі ґазети присвятили так мало місця законопроєктови, котрий внесла в конґресі ґрупа сенаторів під проводом Морея.

І чи не заслугує на широку громадську увагу законопроект, що каже: „Всі американці, здібні до праці й шукаючі праці, мають право до пожиточного, поплатного, правильного повночасного заняття, і Злучені Держави вважають своїм завданням забезпечити постійне існування достаточних нагод до заняття, аби цим дати всім американцям, що покінчили свої школи й не заняті домашнім господарством, виконувати свобідно це право"? Якби цю постанову в життя не переводити, нема сумніву, що вже само проголошення такої засади як основи для закону робить цей проєкт таким важним, що на нього повинні звернути докладну увагу всі чинники, що вважають своїм життєвим завданням відкликатися на важні життєві явища.

Замовчування очевидно не є зовсім випадковим. Є це зовсім певно виплив певної політики. Засада, що уряд до певного ступня відповідає за заняття своїх громадян, є в Америці новою засадою, яку висуває ґрупа поступових політиків, до котрої належать попри президента Рузвелта ще Волес, сенатори Вагнер, Томас з Юти, О'Магоні з Вайомингу та Морей з Монтани. Проти цеї політики йде сильна коаліція північних консерватистів з Републиканської Партії та південних консерватистів з Демократичної Партії. В подібний спосіб розділене й американське громадянство, а з ним і часописи. Через те багато часописів пробує вбити цю нову думку через перемовчування таких фактів, як внесення закона, що забезпечує кожній здібній до праці людині право до заняття.

Свідоме потреби такого закону громадянство може одначе легко дати собі раду з такою мовчанкою, коли воно зо свого боку почне акцію для піддержки проєкту Морея.

Не привикли видавати на книжку

Від одного з відділових секретарів У. Н. Союзу дістали ми його завваги в справі кампанії за поширення української книжки, чи тих книжок про український нарід, що видаються англійською мовою. З того обширного письма подамо дещо, що можливо буде цікавим для ширшого загалу, а може ще й викличе таку річеву та культурну дискусію, з якої буде користь для самої справи, себто — для української книжки.

Ті завваги є такі:

* * *

Хто знає, як живуть наші люди і чим вони інтересуються, той мусить погодитись з тим, що я сам завважив в часі кількадесятьлітнього мого побуту в Америці й життя між нашими людьми. Отже так є, що є між нами мало, навіть, сказав би, дуже мало таких, що вважають, що книжка є потрібна до життя, що книжка може бути правдивою розвагою, та що про неї так треба дбати в хаті, як от про кума чи доброго сусіда-приятеля. Бо ми знаємо, що треба кума чи сусіда час від часу запросити до хати і погостити. Часом треба і десять долярів видати, щоби по людськи почастувати добрим напитком. І треба хату прибрати. Показати новий „форнічюр", карпет, лямпу, чи що там. Але щоб при тій оказії „похвалитись" книжкою, то вже рідкість. Часом стоїть щось купою, що куплено, щоб „мечувало" до „фурнічюр". Це називаємо „американськими книжками". А купуємо, бож уже є старші діти, що по „американськи" виховані... Тут прошу Вас не гніватись, що мішаю українські слова з американськими, але роблю це навмисне, бо так собі наші люди ось ті речі пояснюють і таких слів вживають.

Пишете, що видана по англійськи „Історія України" М. Грушевського є тільки в одній тисячі наших хат. Скажу правду, що я і того не надіявся! Бо знаю з практики, що можна часом наклонити товариство, щоб купити ту чи другу книжку, видану англійською мовою про Україну, та вислати її до якоїсь бібліотеки, чи до якогось сенатора чи й конґресмена, але намовити чоловіка, щоб купив ту книжку для себе, для своєї хати, для ужитку його власних дітей і внуків, то це вже тяжча справа, хоч є уже поступ і тут. Поволі таки зачинаємо привикати купувати книжки і для себе самих, для своєї власної хати. Навіть зачинаємо цінити тих, що так роблять. Бо передше то нераз ми тільки підсміхались з того, що то „книжки виставляє" і „вдає вченого" чи там „пана". Теж і тут не хочу сказати, щоб у нас не було людей, що дійсно розуміли значіння книжки і науки. Я говорю тільки про широкий загал, а той загал таки не привик видавати грошей на книжку... Може то й не його вина в тому, але так є, що не привик. І тут, як мені здається, є та головна перешкода, чому наші книжки, що тепер так гарно видані, не розходяться у десятках тисяч, як повинніб розходитись, якщоб в кожній українській хаті відчували, що в ній повинно бути місце на ту книжку хоч в такий самий спосіб, як бажаємо мати у хаті нове радіо, чи нову лямпу, бож книжка голосніше говорить і ясніше світить...

Тому, що так у нас не є, лежать, як пишете, на полицях „Свободи" тисячі непроданих книжок... От беріть справу з недавно виданим „Ювилейним Альамнахом". Таж його моглиб розхопити самі відділові урядники! Навіть не сталоб цеї гарної книжки, якби так сталось. Але чи так є? Чи є та книжка принаймні в руках предсідників і секретарів відділів У. Н. Союзу? З того, що Ви мені на запит відповіли, бачу, що ще далеко до того. А чому? Моя відповідь знов та сама: Ми не привикли видавати пару долярів на книжки! Навіть тоді, коли книжка дуже добра і так гарно видана, що може правдиво прикрасити нашу хату. Навіть тоді, коли її нам дають за половину вартости, або і за десяту частину вартости, як це є тепер з попередною Ювилейною Книгою У. Н. Союзу. Всі її хвалимо, це правда, але чи всі маємо її у своїх хатах?

Ні, ми таки не привикли купувати книжок. Ось це є те наше велике недомагання, яке треба направити, і то добрим словом і добрим прикладом збоку тих, що ту справу краще розуміють.

СТАЛІН ДЯКУЄ „ТРУДЯЩИМ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТИ"

Совєтські звідомлення описують страшну руїну західно-українських земель, спричинену німецькими загарбниками, що вивезли, що могли. Та рівночасно подають і таке, що селяни львівської области „виконавши плян здачі хліба державі, здали понад плян до фонду червоної армії 184,209 пудів зерна; а завершивши поставку мяса, вони здали на рахунок 1945 року 104,800 пудів".

Беручи під увагу, що німці селян цілковито обграбили і нічого їм не оставили, мимоволі приходить на думку: А щож лишилося селянам на життя? Хіба сама подяка від Сталіна, бо читаємо в комуністичній пресі: „Маршал Сталін подякував трудящим львівської области за їхню патріотичну і самовіддану працю". Коби тільки не повторилась тепер ще й в „визволеній" Західній Україні історія, що його переживала свого часу Східна Україна, коли то гинули з голоду міліони, „здавши" перед державі те, що було конечне для їхнього життя...

Та може хоч тим разом буде інакше!